

Vergaderjaar 2008–2009

23 987

Uitbreiding van de Europese Unie

Nr. 91

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 oktober 2008

Graag bied ik u hierbij het verslag aan van mijn bezoek aan Bulgarije, Roemenië en Macedonië, dat plaatsvond van 8–11 september jl.

In deze brief doe ik u tevens, mede namens de minister van Buitenlandse Zaken, een overzicht toekomen van de nog lopende bilaterale hulprelaties met Bulgarije en Roemenië, zoals door mij aan Uw Kamer toegezegd in het AO op 3 september jl., alsook door de minister van Buitenlandse Zaken in het VAO op 10 september jl.

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
F. C. G. M. Timmermans

1. Inleiding

Van 8–11 september jl. bracht ik bezoeken aan achtereenvolgens Bulgarije, Roemenië en Macedonië.

Doel van het bezoek aan de eerste twee genoemde landen was de zorg van het kabinet over te brengen over het gebrek aan voortgang na de EU-toetreding van Bulgarije en Roemenië ten aanzien van de ijkpunten van het Coöperatie- en Verificatiemechanisme (CVM) ten aanzien van hervormingen op het terrein van justitie en goed bestuur; in het bijzonder de bestrijding van corruptie en, in het geval van Bulgarije, georganiseerde criminaliteit. Daarbij heb ik gewezen op de urgentie van de onder het CVM-regime te nemen maatregelen. Indien het komende half jaar concrete en aantoonbare resultaten uitblijven worden maatregelen onvermijdelijk. Ik heb daarbij ook gewezen op de mogelijke operationele en inhoudelijke verbanden met het Schengen-toetredingsproces.

Daarnaast heb ik in beide landen aandacht kunnen schenken aan vraagstukken op het gebied van sociale insluiting. In Bulgarije betrof dit aandacht voor de verbetering van de jeugdzorg, mede ten gevolge op mijn eerdere bezoek aan het Mogilino-kindertehuis, waarover ik uw Kamer eerder berichtte (31 200, nr. 85). In Roemenië heb ik de mogelijkheden onderzocht voor verdere – Europese – samenwerking op het terrein van de Roma-problematiek.

In Bulgarije heb ik de hierboven genoemde zorgen over kunnen brengen in mijn gesprekken met premier Stanishev, met de minister van Buitenlandse Zaken Kalfin, en met mijn ambtgenote Grancharova. In een werkdiner dat door mevrouw Grancharova werd georganiseerd, was ik ook in de gelegenheid met minister van Binnenlandse Zaken Mikov, minister van Justitie Tacheva, procureur-generaal Velchev, de voorzitter van parlementscommissie Binnenlandse Veiligheid en Openbare Orde Spasov en mevrouw Mingova van de *Supreme Judicial Council* te spreken over het gebrek aan voortgang bij het bereiken van de CVM-ijkpunten.

In Boekarest heb ik eveneens openhartige gesprekken gevoerd met de Roemeense ambtelijke staatssecretaris voor Europese Zaken, Matache, minister van Buitenlandse Zaken Comanescu en met de minister van Justitie Predoiu, waarbij ik de Nederlandse zorg overbracht over onvoldoende vooruitgang in Roemenië ten aanzien van de CVM ijkpunten (in het bijzonder onafhankelijke rechtspraak en aanpak corruptie). Voorts had ik een informeel diner met Roemeense autoriteiten en NGO's gewijd aan actuele thema's, een werkontbijt met vertegenwoordigers van het Nederlandse bedrijfsleven en een bijeenkomst over sociale insluiting van Roma met verantwoordelijke autoriteiten en NGO's.

Terugkijkend op deze twee bezoeken ben ik ervan overtuigd dat ik de noodzaak van verdere hervormingen en concrete resultaten binnen zes maanden klip en klaar heb kunnen overbrengen. Zowel mijn Bulgaarse als mijn Roemeense gesprekspartners leken nu goed te zijn doordrongen van de urgentie hiervan.

Wat betreft onze bilaterale samenwerking met beide landen gaf ik aan dat een aantal samenwerkingsinstrumenten, waaronder Matra-flex, voorsnog beschikbaar blijft.

Doelstelling van mijn bezoek aan Skopje was om de voortgang in het EU pre-accessie proces van Macedonië te bespreken, met name de voortgang op de 8 kernprioriteiten van het toetredingspartnerschap. Andere gespreksonderwerpen betroffen de bilaterale relatie, de naamskwestie en de binnenlandspolitieke ontwikkelingen. Het programma voorzag in

gesprekken met premier Gruevski, minister van Buitenlandse Zaken Milososki en vice-premier Bocevski van Europese Integratie. Ook had ik een onderhoud met Imer Aliu, secretaris-generaal van de etnisch-Albanese oppositiepartij DPA.

Tijdens mijn gesprekken in de drie bezochte landen herhaalde ik de Nederlandse *strict but fair*-benadering ten aanzien van de inspanningen op CVM-gebied en in het kader van het pre-accessieproces van Macedonië.

Hieronder volgt een verslag van mijn gesprekken in de drie genoemde landen, gegroepeerd naar onderwerp, aangevuld met een overzicht van de thans nog lopende bilaterale samenwerkingsprojecten in Bulgarije en Roemenië, waaronder Matra-flex, zoals door mij toegezegd aan uw Kamer tijdens het algemeen overleg op 3 september jl. (23 987, nr. 90), alsmede door de minister van Buitenlandse Zaken in het debat naar aanleiding van voornoemd algemeen overleg op 10 september jl. (1108004-8009).

2. Bulgarije (8–9 september 2008)

CVM

Tijdens mijn gesprekken met premier Stanishev en met minister van Buitenlandse Zaken Kalfin, een tête-à-tête met mijn Bulgaarse ambtgenote Grancharova, alsmede tijdens hogergenoemd werkdiner, was het CVM het centrale onderwerp. Hierbij heb ik klip en klaar de noodzaak tot doortastend handelen van de Bulgaarse overheid aangegeven. De tijd van beloftes en papieren actieplannen is voorbij; over zes maanden moeten er concrete en aantoonbare resultaten zijn geboekt. Zo niet, dan kunnen gevolgen niet uitblijven. Voorts gaf ik naar aanleiding van het algemeen overleg van 3 september jl. aan welke positie uw Kamer in dezen inneemt. Daarbij heb ik benadrukt dat, alhoewel er geen formele koppeling is tussen Schengen-toetreding en CVM-uitvoering, er in de praktijk wel degelijk een politieke en inhoudelijke relatie ligt.

De Bulgaarse gesprekspartners gaven van hun kant aan dat ook bij hen nu het gevoel van urgentie hoog is. Premier Stanishev gaf aan dat Bulgarije zelf overtuigd is dat het zo niet langer kan: wij hervormen niet voor u, maar voor onszelf. Hij zei te verwachten dat bij de volgende conclusieve CVM-rapportage volgende zomer de vereiste resultaten zullen zijn bereikt. Het CVM-rapport van juli jl. was heel constructief naar zijn oordeel, maar het was niet altijd duidelijk wat de Commissie precies wilde ten aanzien van noodzakelijke maatregelen. Minister Kalfin sprak in dit verband van «bewegende doelen».

De premier stak echter ook de hand in eigen boezem: het ministerie van Binnenlandse Zaken en de openbare aanklager hadden hun oor tot dusverre te zeer laten hangen naar de politie-top, die de noodzaak tot doorpakken niet voldoende aangegeven heeft.

In reactie hierop heeft premier Stanishev zelf het initiatief genomen tot de oprichting van het *National Security Agency* (DANS), dat zich richt op effectieve opsporing van topcriminelen en mensen die zich schuldig maken aan corruptie op hoog niveau.

Minister Kalfin gaf toe dat er na de EU-toetreding inderdaad sprake was van enige hervormingsmoetheid, maar nu zou de regering weer terug op het juiste spoor zijn.

Al het mogelijke wordt nu gedaan om de noodzakelijke resultaten te boeken.

Premier Stanishev en minister Kalfin onderstreepten het belang van bilaterale samenwerking op CVM-terreinen. Zo worden experts van het Franse ministerie van Justitie ingezet om het toezicht op het nationale wegebouwfonds te verbeteren. Elders worden ook Duitse experts

ingezet. In dat verband toonden de gesprekspartners zich dankbaar voor de Nederlandse inzet bij het Openbaar Ministerie in de persoon van ex-PG Dato Steenhuis. Minister Kalfin hield een pleidooi voor meer betrokkenheid van deskundigen uit de lidstaten bij de opstelling van CVM-rapportage.

Minister Grancharova sprak van een laatste kans voor Bulgarije. Tijdens het werkdiner gaven ministers Tacheva (Justitie) en Mikov (BiZa) een overzicht van de hervormingsplannen. Minister Tacheva gaf aan dat naar aanleiding van het CVM-rapport van de Europese Commissie van juli jl. een actieplan met 80 punten is opgesteld. Daarnaast is er nieuwe wetgeving in voorbereiding (wet op het voorkomen van belangenverstrengeling, een nieuwe wet op de openbare aanbestedingen en een wet inzake de financiering van politieke partijen). Minister Tacheva zei goede hoop te hebben al voor het eind van het jaar voortgang te kunnen melden; ook minister Grancharova liet zich in die zin uit.

PG Velchev gaf aan binnen zes maanden concrete resultaten te willen boeken bij de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit. De grootste criminelen van het land «die de naam van Bulgarije te grabbel gooien» zullen zich, als het aan Velchev ligt, binnenkort voor het gerecht moeten verantwoorden.

Tijdens deze gesprekken kwamen op enkele concrete terreinen mogelijkheden voor verdere bilaterale samenwerking aan de orde.

- In het licht van de verplichte bijscholing van Bulgaarse zittende rechters op het gebied van Europees recht, heb ik aangeboden mijn Bulgaarse gesprekspartners informatie te sturen over soortgelijke cursussen EU-recht voor Nederlandse rechters.
- Minister Tacheva toonde zich voorstander van verdere bilaterale samenwerking bij de bestrijding van mensenhandel. Daarop heb ik, mede namens minister Hirsch Ballin, verdere Nederlandse hulp aangeboden op dit gebied.
- Minister Mikov wees op het belang van regionale politiesamenwerking en Bulgarije's toetreding tot Schengen. De Bulgaarse samenwerking met Servische en Macedonische politiediensten zou zoveel effectiever kunnen zijn als dit niet enkel op basis Interpol-data geschiedt, maar ook op basis van SIS-gegevens. Dit zou een grote voortgang kunnen betekenen in de strijd tegen de mensensmokkel en drugshandel. Ook zou de Bulgaarse toetreding tot Schengen bijdragen aan een verbetering van de bewaking van de buitengrenzen van de EU. Ik zegde toe na te gaan in hoeverre Nederland behulpzaam kan zijn t.a.v. de Schengen questionnaire die Bulgarije binnenkort zal ontvangen.
- Volgens mevrouw Mingova (*Supreme Judicial Council, SJC*) is er sprake van een groeiende wil tot samenwerking tussen rechterlijke, wetgevende en uitvoerende macht. Het actieplan van minister Tacheva kwalificeerde zij als een uiting van deze wil, die ook binnen het SJC wordt gesteund. Met het oog op verdere versterking van deze samenwerkingsbereidheid heb ik daarop een delegatie *Supreme Judicial Council* uitgenodigd voor een werkbezoek aan Nederland. Daarbij zouden Nederlandse ervaringen met de implementatie van Europese regelgeving (regelgeving en rechtspraak) en de uitwisseling van ervaringen tussen rechterlijke macht en het OM kunnen worden gedeeld.

Social insluiting – jeugdzorg

Tijdens mijn bezoek werd, in aanwezigheid van de ministers Grancharova en Maslarova (Werkgelegenheid en Sociaal Beleid), een overeenkomst ondertekend met de UNICEF-vertegenwoordiging te Sofia ten aanzien van de Nederlandse steun van € 0,3 mln uit het mensenrechtenfonds, waar-

door een proefproject voor de planning en verbetering van jeugdzorgvoorzieningen op regionaal niveau mogelijk wordt gemaakt.

Vervolgens bezocht ik het internaat/beroepsopleiding «*Knjaz Boris I*», waar één van de gehandicapte kinderen uit de Mogilino-documentaire, waarover ik uw Kamer eerder berichtte (31 200, nr. 85), nu opgevangen wordt en een opleiding krijgt. Uit alles werd duidelijk hoezeer de opvang van dit soort kinderen verbeterd was. Ik benadrukte bij mijn Bulgaarse gesprekspartners dat goede zorg voor dergelijke kinderen tot de kernwaarden van de EU hoort en stelde dat Nederland zijn Europese solidariteit zal tonen door steun te blijven verlenen aan de inspanningen van de Bulgaarse regering op dit vlak.

Regionale onderwerpen

Naast de bespreking van de CVM-problematiek werd in mijn gesprekken met premier Stanishev, minister Kalfin en minister Grancharova gesproken over de wenselijkheid in EU-kader beter gebruik te maken van de specifieke Bulgaarse expertise op het gebied van de relaties met de Russische Federatie, Oekraïne, de Zwarte Zee-regio en de Westelijke Balkan.

3. Roemenië (9–10 september)

CVM

Mijn gesprekken met ambtelijk staatssecretaris Matache (Europese Zaken), minister Comanescu (Buitenlandse Zaken) en met minister Predoiu (Justitie) werden gedomineerd door het CVM.

Minister Comanescu vond het CVM-rapport van juli jl. objectief. Hij constateerde dat er een kritische massa is ontstaan van hervormingsmaatregelen die hem het vertrouwen geven dat Roemenië de einddoelen zal halen. Minister Comanescu was zich daarbij terdege bewust van de kritiek op de rol van het Roemeense parlement t.a.v. de bestrijding van corruptie. Volgens hem «sloot het net zich» rond diegenen, die zich in hoge functies aan corruptie schuldig hadden gemaakt.

Een verlenging van het CVM-regime zou volgens Comanescu «een klap betekenen voor de geloofwaardigheid» ervan in Roemenië. Hier zou eerder een ontmoedigende, dan een bemoedigende werking van uitgaan. Het was niet fair de spelregels te veranderen tijdens de wedstrijd. Ook de mogelijke koppeling tussen het CVM en o.a. Schengentoetreding was volgens Comanescu uit den boze: voor beide processen gelden immers andere mechanismen.

Ik repliceerde dat de uiteindelijke formulering van de CVM-aanbevelingen een zaak van de Commissie zelf is. Voor wat betreft het verband tussen CVM en Schengentoetreding: als op JBZ-terrein te weinig voortgang wordt geboekt, bijvoorbeeld op het gebied van corruptiebestrijding of het beheer van EU-fondsen, dan zal dat toch zijn negatieve effecten hebben op de (politieke) beoordeling of Roemenië al dan niet klaar is voor toetreding tot Schengen.

Bij een ontmoeting met de Roemeense Minister van Justitie Predoiu sprak ik mijn teleurstelling uit over het gebrek aan resultaten op JBZ-gebied en bestrijding van corruptie, zoals geconstateerd in het laatste CVM-rapport. Er zijn meer inspanningen nodig om een beweging in de goede richting te krijgen.

Minister Predoiu erkende dat het CVM een cruciaal instrument is voor de justitiële hervormingen in Roemenië. Druk van buiten blijft nodig. Gedurende langere tijd was er sprake geweest van een «quasi-inactiviteit» op JBZ-gebied, waarin ook de noodzakelijke dialoog met de rechterlijke macht was stilgevallen.

De problemen waren deels ontstaan door de gebrekkige financiering van het justitieel systeem. In de jaren '90 werd er vrijwel niets geïnvesteerd, waardoor het systeem instortte. Daarna zijn er weliswaar extra-fondsen vrijgemaakt, maar Predoiu stelde dat er nog steeds tijd nodig was om de nodige maatregelen te nemen. Voor zomer 2009 zouden de eerste resultaten te zien zijn; de uiteindelijke implementatie zou plaatsvinden in de komende 2 jaar.

Minister Predoiu verwachtte dit najaar de nieuwe wetboeken van Strafrecht (onder meer met Duitse twinningsassistentie tot stand gekomen), Strafprocesrecht en Burgerlijke Rechtsvordering aan het parlement voor te leggen waarmee een stap in de goede richting wordt genomen bij het voldoen aan het eerste ijkpunt van het CVM.

De minister wil voorkomen dat deze wetsvoorstellen door middel van «*rubber stamping*» door het parlement worden gejaagd; een actief debat over deze voorstellen is zijns inziens noodzakelijk omdat een inhoudelijk debat meer duidelijkheid kan bieden aan de rechterlijke macht bij de uitvoering van deze wetten.

Tevens zal hij trachten het budget van het *National Integrity Agency* (ijkpunt 2) verhoogd te krijgen. Voor wat betreft de strijd tegen corruptie op hoog niveau (ijkpunt 3) stelde minister Predoiu dat zijn bewegingsruimte beperkt is. Het parlement weigert ondanks zijn wens daartoe de immuniteit van oud-minister van Transport Mitrea en voormalig premier Nastase op te heffen. Minister Predoiu verwachtte dat een nieuw verzoek tot opheffing van Nastase's immuniteit pas na de komende verkiezingen, voorzien op 20 november a.s., door het parlement zal worden behandeld.

Ik heb in mijn gesprekken verwezen naar de goede bilaterale samenwerking bij de Roemeense hervormingsinspanningen in de justitiële sector, zoals een project op het gebied van kennisvergroting van Europees recht.

- Omdat van Roemeense zijde tevens werd aangegeven dat er behoefte bestaat aan specifieke kennisoverdracht op het gebied van Europees strafrecht, heb ik aangegeven dat samenwerkingsmogelijkheden op dit terrein kunnen worden onderzocht.
- Mogelijkerwijs zal een nieuw project worden voorgesteld op het gebied van integriteitsvraagstukken binnen de Nederlandse en Roemeense magistratuur.
- Ook ondersteuning met een twinning karakter, zoals hogergenoemde Duitse assistentie, zou tot de opties kunnen worden gerekend.

Regionale onderwerpen

In mijn gesprek met minister Comanescu (Buitenlandse Zaken) kwam een aantal regionale onderwerpen aan de orde. Net als Bulgarije heeft Roemenië ook grote ervaring met het omgaan met de Russische Federatie en de landen in de Zwarte Zee-regio. Hiervan zou meer gebruik kunnen worden gemaakt in EU-verband.

Werkontbijt met vertegenwoordigers Nederlandse bedrijfsleven

Tijdens een werkontbijt met vertegenwoordigers van het Nederlandse bedrijfsleven in Roemenië concentreerde de discussie zich op het thema corruptie. Het algemene gevoel was dat er van onderop wel degelijk veranderingen ten goede zichtbaar zijn. Dit heeft onder andere te maken met verbeterde controles, stijgende inkomens en met de ervaringen die inmiddels veel Roemenen in het buitenland hebben opgedaan. Tegelijkertijd wordt gesignaleerd dat corruptie geraffineerder wordt. Overigens worden ook vaak onkunde of angst om beslissingen te nemen verward met corruptie, wat het beeld wel eens vertroebelt.

Dinergesprek met autoriteiten en NGO's

Ook tijdens het dinergesprek met autoriteiten (staatssecretaris van Buiten-

landse Zaken Buga en staatssecretaris EU-coördinatie Ciobanu) en non-gouvernementele organisaties (NGO's) kwam het CVM aan de orde.

Vanuit NGO-zijde (*Institute for Public Policy*) werd opgemerkt dat het CVM in zijn huidige vorm «kwetsbaar» is, omdat de ijkpunten teveel op het proces van juridische hervormingen als zodanig waren gericht, terwijl de opbouw van uitvoeringscapaciteit onderbelicht bleef. Voorts werd vanuit NGO-hoek scherpe kritiek geleverd op de CSM (Hoge Raad voor de Magistratuur) en vooral op het parlement. Het parlement speelde een kwalijke rol bij «*high level*»-corruptiedossiers en vormde vaak een obstakel bij justitiële hervormingen.

Sociale insluiting – Roma

Tijdens een ontmoeting met vertegenwoordigers van NGO's en overheid (de Roemeense ambtelijk staatssecretaris Matache en de met Roma-aangelegenheden belaste staatssecretaris Bumbu) werd gesproken over integratie van de Roma-minderheid in EU-perspectief. Hoewel door de Roemeense overheid de nodige vooruitgang is geboekt op het gebied van Roma-integratie, bijvoorbeeld op het terrein van gezondheidszorg en onderwijs, gaan er ook nog veel dingen mis. Een gezamenlijke aanpak binnen Europees verband is nodig. Zowel vanuit de EU als de Raad van Europa zouden hiertoe initiatieven moeten worden genomen. Het is tijd voor een politiek signaal dat als aanzet kan dienen naar meer structurele samenwerking bij het delen van *best-practices* en kennis. Volgens de NGO's is een deel van de EU-initiatieven tot dusver zonder effect gebleven. In dit verband werd gewezen op het *European Roma and Travellers Forum*. De grootste problematiek rondom Roma-integratie is niet zozeer gekoppeld aan mensenrechtenaspecten maar aan sociale problematiek.

Ik heb in dit verband gesteld dat het gebrek aan Roma-integratie kan leiden tot misbruik hiervan door populistische partijen, zoals recentelijk gebeurde in Italië. Sociale insluiting moet het belangrijkste doel blijven, maar de eigen culturele identiteit dient daarbij te worden gerespecteerd.

Alle partijen kwamen overeen om verder samen te werken bij de totstandkoming van een gezamenlijke langetermijn strategie op Europees niveau ter bevordering van Rome-integratie, mede met het oog op de bijeenkomsten in het kader van de EU en de Raad van Europa.

4. Bilaterale post-accessie samenwerking met Bulgarije en Roemenië

Na de toetreding van Bulgarije en Roemenië tot de Europese Unie per 1 januari 2007 is begonnen met de geleidelijke uitfasering van de diverse Matra-instrumenten.

De op de overheid gerichte instrumenten MPAP (Matra pre-accessieprojecten) en Matra-flex (korte ambtelijke samenwerking) zullen in het licht van de CVM-rapportages langer open worden gehouden dan eerder voorzien. De aan CVM en sociale insluiting gerelateerde activiteiten zullen onder MPAP nog tot en met 2009 kunnen worden ingediend, wat betekent dat afronding uiterlijk in 2012 plaatsvindt.

De Matra-flex projecten kunnen tot en met 2011 worden ingediend met afronding eveneens uiterlijk in 2012.

Ook de Matra-trainingen zullen langer voor Bulgarije en Roemenië beschikbaar zijn: aanvragen kunnen tot en met 2011 worden ingediend met deelname aan de opleidingen tot in 2012.

Een overzicht van de lopende samenwerkingsprojecten op het gebied van CVM en sociale insluiting gerelateerde terreinen in Bulgarije en Roemenië treft u aan in de bijlage¹ bij deze brief, naast een samenvattend overzicht van de Matra-activiteiten in beide landen sinds het begin van de bilaterale samenwerking.

5. Macedonië (10–11 september 2008)

Aansluitend aan mijn bezoek aan Bulgarije en Roemenië heb ik op 10 en 11 september een bezoek aan Macedonië gebracht. Mijn bezoek was oorspronkelijk gepland voor 12 juni jl. maar werd uitgesteld vanwege de binnenlandspolitieke onrust in Macedonië in de periode na de vervroegde parlementaire verkiezingen van 1 juni. Het bezoek aan Skopje werd afgelegd mede met het oog op het volgende voortgangsrapport van de Commissie in november.

Tijdens mijn bezoek ondertekenden minister Milososki en ik een MoU waarin de intentie tot intensivering en verbreding van de bilaterale relatie wordt uitgesproken. Met vice premier Bocevski ondertekende ik eveneens een MoU, gericht op de openstelling van de Matra en Government-to-Government programma's voor Macedonië. Daarnaast gaf ik een korte toespraak bij de opening van een seminar over Public Internal Financial Control dat werd gehouden in het kader van een EU-twinningproject tussen het Nederlandse en het Macedonische Ministerie van Financiën, waarin ik ben ingegaan op het belang van transparant beheer van openbare financiën zowel voor individuele lidstaten, als voor de EU zelf. Tenslotte nam ik deel aan een debat met vertegenwoordigers van lokale NGO's over de rol van het maatschappelijk middenveld in Macedonië.

Gesprekspartners van regeringszijde waren doordrongen van het belang van snelle toenadering tot de EU. Zij betoogden dat Macedonië goede voortgang boekt met de uitvoering van de 8 korte termijn kernprioriteiten (beter bekend als de «benchmarks») uit het Raadsbesluit van maart 2008. Driekwart van de benodigde maatregelen, die gelden als voorwaarde voor het zetten van nieuwe stappen in het pre-accessietraject, zou inmiddels zijn geïmplementeerd. Ook werd ik geïnformeerd over de uitvoering door de Macedonische regering van de aanbevelingen van het ODIHR rapport over de recente verkiezingen, waarbij m.n. voorrang wordt gegeven aan het aanpassen van de kieswet en de berechting van de schuldigen van de onregelmatigheden tijdens de verkiezingen. Premier Gruevski gaf aan dat eind 2008 aan alle voorwaarden zal zijn voldaan. In de visie van de regering Gruevski is de naamskwestie met Griekenland in feite het belangrijkste resterende obstakel voor verdere stappen in het integratieproces.

Ik heb gewezen op het brede draagvlak dat binnen de EU bestaat voor het Europees perspectief van Macedonië en mijn waardering uitgesproken voor de bereikte resultaten. Daarbij heb ik tegelijkertijd de gebrekkige voortgang op de politieke benchmarks ter sprake gebracht, m.n. het gebrekkig functioneren van de parlementaire democratie, het ontbreken van een constructieve politieke dialoog en de toenemende invloed van de coalitieregering op het ambtenarenapparaat en de rechterlijke macht. Ook heb ik gewezen op de onregelmatigheden tijdens de verkiezingen van juni dit jaar, een punt waar de internationale gemeenschap zwaar aan tilt. Ik heb aangegeven dat Macedonië er dan ook rekening mee moet houden dat de CIE in de komende voortgangsrapportage voor 2008 nog geen positief advies voor de start van de toetredingsonderhandelingen zal geven. Onder verwijzing naar de ervaringen met Roemenië en Bulgarije heb ik daarbij benadrukt dat duidelijkheid en striktheid ten aanzien van de toetredingscriteria noodzakelijk is en de nadruk moeten liggen op een kwalitatief goed hervormingsproces en dat nieuwe stappen in het

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

uitbreidingsproces daarom pas in 2009 zijn te verwachten. Tenslotte heb ik de bewindspersonen gevraagd zich te blijven concentreren op het uitvoeren van de benchmarks en de naamskwestie niet te gebruiken om tekortkomingen in de voortgang op de benchmarks te verhullen. Met betrekking tot de etnische problematiek in Macedonië (met name tussen de etnisch-Macedonische en de etnisch-Albanese bevolkingsgroepen) benadrukte ik dat het belangrijk is dat de regering aan de EU laat zien dat Macedonië een thuis is voor alle minderheden en de regering er is voor alle Macedoniërs. Uitvoering van het *Ohrid Framework Agreement*, waarin afspraken zijn gemaakt over het garanderen van een gelijkwaardige positie van alle bevolkingsgroepen, inclusief de Albanese minderheid, is dan ook een blijvende randvoorwaarde.

Mijn gesprekspartners leken, ondanks hun positief getoonzette visie ten aanzien van het verloop van het pre-accessie proces, er zich van bewust dat ze geen al te hoge verwachtingen moeten koesteren t.a.v. de begin november te verwachten voortgangsrapportage van de Europese Commissie. Minister Milososki en vice premier Bocevski gaven aan dat de bevolking desalniettemin een positieve prikkel nodig heeft na de teleurstelling van de NAVO-top in Boekarest. In antwoord op de vraag of Nederland in dat verband het visumliberalisatieproces kan versnellen gaf ik aan dat Nederland graag bereid is hier welwillend naar te kijken, mits Macedonië voldoet aan alle technische criteria van de EU *roadmap* voor visumliberalisatie. Minister Bocevski bracht aan mij een uitnodiging over voor mijn collega's van Justitie en Binnenlandse Zaken om naar Skopje te komen om zich op de hoogte te stellen van de voortgang.

In een kort gesprek met parlementariër Imer Aliu, van de etnisch Albanese oppositiepartij DPA, werd vooral gesproken over de jongste ontwikkelingen binnen zijn partij (waar zeer recent een afsplitsing heeft plaats gevonden) en over het toetredingsproces van Macedonië tot de EU en de NAVO.

Tijdens het ronde tafel debat met vertegenwoordigers van een aantal NGO's ontstond een levendige discussie over de invloed die het maatschappelijk middenveld heeft op het democratisch proces in Macedonië. Er was veel kritiek op de regering, onder meer wordt deze verweten geen uitvoering te geven aan de nationale strategie voor het maatschappelijk middenveld, het maatschappelijk middenveld niet bij beleidsprocessen te betrekken en democratisch beginselen te verwaarlozen. De aanwezigen gaven aan behoefte te hebben aan een structurele dialoog met de autoriteiten en riepen de internationale gemeenschap op druk uit te blijven oefenen op de regering om dit tot stand te brengen. Ik heb aangegeven dat het maatschappelijke middenveld in Macedonië belangrijke resultaten heeft bereikt en dat het door de jaren heen voortdurend een drijvende en bindende kracht van de samenleving vormt. Ik heb aangegeven dat Nederland het maatschappelijk middenveld zal blijven ondersteunen.

Mijn bezoek had ook een duidelijk bilateraal tintje. In afzonderlijke gesprekken met minister Milososki en vice premier voor Europese Integratie Bocevski hebben we gesproken over het veranderende karakter van de bilaterale samenwerking waarbij het accent verschuift van ontwikkelingssamenwerking naar een bredere relatie met meer aandacht voor economische en culturele samenwerking, politieke dialoog en ondersteuning van het pre-accessieproces. Ik verwees in dat verband naar de Nederlandse grondhouding ten aanzien van het toetredingsproces van Macedonië: we zijn strikt ten aanzien van de toetredingscriteria maar tegelijkertijd bieden we waar mogelijk concrete ondersteuning om deze te vervullen. De ondertekening van de genoemde MoUs over respectievelijk de intensivering en verbreding van de bilaterale relatie en de openstelling

van de Matra en *Government-to-Government* programma's geven hier uitdrukking aan. Het blijkt dat er in Macedonië al veel belangstelling bestaat voor het Matra-programma en een aantal voorstellen, o.m. op terrein van publieke en – culturele samenwerking, is in voorbereiding. Besproken werden ook eventuele mogelijkheden voor samenwerking tussen de permanente vertegenwoordigingen bij de EU.

De opgedane indrukken stemmen mij op meerdere punten tot zorg. Het ontbreken van een constructieve, inhoudelijke politieke dialoog (met name tussen de verschillende etnische groeperingen), de beperkte rol van het Macedonische Parlement daarin, de geleidelijk doch onmiskenbaar toenemende greep van de coalitieregering (met name van premier Gruevski's VMRO-DPMNE) op het ambtenarenapparaat en de rechterlijke macht: het zijn ontwikkelingen die aantonen dat met name het politieke klimaat in Macedonië er niet beter op wordt. De Macedonische bewindslieden tonen zich in het dispuut met Griekenland over de naamskwestie tot dusverre weinig compromisbereid.

De regering lijkt zich schoorvoetend neer te leggen bij een negatief oordeel van de Europese Commissie bij de voortgangsrapportage begin november a.s., ofschoon de publiekelijke retoriek de nieuwe inzichten vooralsnog onvoldoende weerspiegelen. Ter compensatie wordt naarstig aangedrongen op versnelling in het proces naar visumliberalisatie en het alvast starten van het «*screening proces*» ten aanzien van de stand van zaken betreffende de implementatie van het acquis.